СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

ЦЕНТРОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 297. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 22 грудня 1931. — VOL. XXXIX. No. 297. Jersey City, N. J., Tuesday, December 22, 1931. THREE CENTS.

ЗАПОВІДАЄ РЕВІЗІЮ ВОЕННИХ ДОВГІВ

ВАШИНҐТОН. — Чарлз Мичел, президент „Нешенел Сіти Бенк оф Ню Йорк", зізнавав перед сенатським фінансовим комітетом у справі военних довгів.

Він виразно зазначив, що він не є за знесення тих довгів, але є того погляду, що мусить прийти до ревізії довгів, бо в противнім разі треба числитися з „бунтом" у Німеччині. Молоде німецьке покоління, говорив Мичел, не схоче поносити тягарів за війну, якої воно не спричинило.

Досі переслухав комітет з визначних банкирів і фінансістів ще Морґана і Лемонта, а тепер переслухає ще Отта Кана, котрий має бути найкращим знавцем европейських фінансових справ.

ДУХОВЕНСТВО ВЗИВАЄ ДО БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИНСТВОМ.

НЮ ЙОРК. — Комітет Чотирнацятьох видав відозву, якою взиває населення до фінансового й морального попертя боротьби зі злочинством. Найбільше ходить комітетови про ратунок молодих дівчат, котрих використовують злочинці для свого ремесла, бо економічна депресія загнала богато дівчат, між ними і 14-літніх, у руки кримінальних злочинців.

Відозву комітету підписали найвизначніші духовники ріжних вір, а то: кардинал Патрик Гейз, епископ Вилієм Менінґ, д-р Емерсон Фосдик і рабін Натан Крас.

ЯПОНЕЦЬ-СЛУГА ЗАМОРДУВАВ БОГАТОГО ПРОМИСЛОВЦЯ.

ПОКІПСІ (Ню Йорк). — Джентро Якіяма, Японець, літ 36, слуга в домі богатого промисловця Дж. В. Шварца, розлючений на свого господаря за те, що його відправив зі служби, побив його фляшкою і вазою, а потім затягнув до пивниці й там перерізав йому горло кухонним ножем.

У тім помагала йому Садако Осука, його шваґрова, яка уходила в домі Шварца за жінку Якіями.

Якіяма й Осука поранили і побили ще Миссис Кароццу, молоду розвідку, яка мешкала в домі Шварца. Миссис Кароцца дала знати телефоном про те, що діється, телефонічній стації. На стації її не зрозуміли добре, але повідомили поліцію, щоби провірила, чи в домі Шварца не зайшло що підозрілого. Поліція прийшла саме в час, щоби вратувати ще життя Миссис Кароцці.

Якіяма й Осука одержували місячно платню в сумі $220, але, як зізнає Миссис Кароцца, занедбувалися в роботі, хоч не мали богато до роботи. Критичної ночі не зладили сендвичів, які наказав приладити Містер Шварц, а пішли до театру і це було причиною, що їх звільнено зі служби.

„МІСТО РАКЕФЕЛЕРА".

НЮ ЙОРК. — Величава будівля, яка має стануги в Ню Йорку, в самім центрі, між 48 і 51 вулицями та пятою і шестою евенями, а яка мала називатися „Редіо Сіти", буде названа такою назвою, в якій буде імя Ракефелера. Та будівля перевищить своєю величчю і своїм розміром все, що досі було побудоване в Ню Йорку. Назвуть її правдоподібно „Місто Ракефелера", в честь мілйонера цього імени, котрий фінансує будову. „Метрополитен Лайф Іншуренс Компані" дала на цю будівлю морґедж, який виносить $65,000,000.

ПОТОНУЛИ СІМ ОСІБ.

МУСКЕҐОН (Мішіґен). — 7-літній Орвил Оман пішов на став ховзатися. А було це в малій місцевости, Блю Лейк Тавншіп.

Мати поглянула крізь вікно за дитиною і побачила, як заломався лід і дитина пірнула у воду. Мати, батько й 12-літний син вхопили за малу лодку і поплили ратувати дитину. Лодка перевернулась і всі троє потонули.

Сусіди, Гери Ерганг, літ 29, Буді Морґан, літ 17, і Теді Морґан, літ 12, побігли за ними по леді, щоби ратувати потопаючих, і вони також потопилися.

Вирятувався тільки малий пес, який бігав по леді й плив по воді, а коли побачив, що всі жертви потонули, побіг покровавлений і покалічений до хати Миссис Морґан і вхопив її за спідницю та потягнув на двір аж над озеро. Там доперва дізналася нещасна мати про траґедію своїх двох синів Буді і Теди.

МИССИС ПИНШО ДУМАЄ ДІСТАТИСЯ ДО КОНҐРЕСУ.

КЕНТОН (Пенсилвенія). — Миссис Гифорд Пиншо, жінка пенсилвенійського ґовернора, зголосить мабуть републиканську кандидатуру на конґресменку на місце посла Мек Федена, котрий хоче знову кандидувати.

Кажуть, що Мек Феден так скомпромітувався своїми нападами на президента Гувера, що він не має шансів на поновний вибір.

ПЕРЕКЛАД БІБЛІЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ.

Дня 14 листопада ц. р. під проводом митр. Діонізія відбулось інавґураційне засідання комісії, покликаної для перекладу Біблії на українську мову. Комісія ця утворена при Українськім Науковім Інституті в Варшаві.

КАРА ЗА ТРИЗУБ.

Як ми вже згадували, дитина першої кляси Рідної Школи в Печеніжині мала на торбинці нашитий тризуб. Поліція стягнула протокол з її мами Насті Кузенко, бідної вдови, і зробила донесення до староства. Староство наказало сейчас тризуб випороти і наложило 50 зол. кари, а опісля знизило кару на 10 зол., або на дві доби вязниці, бо пізнало, що такої високої кари не стягне.

З КРАЄВОЇ ХРОНІКИ.

Комендант поліції вбив у Ківерцях, біля Луцька, Івана Грабовського, чоловіка своєї любки, 7 стрілами з револьверу. — Невідомий чоловік стріляв крізь вікно до мешкання ґаєвого К. Сотника в Куткорі, золочівського пов. — Слідчий суддя в Золочеві допитував парубків про причини стрілянини на весіллі в К. Тимка в Ожидові. — Нічні гості ограбили кооперативу „Будучність" і кілька „приватних крамниць у Грималові; виновників поліція досі не викрила. — З тюрми у Грималові випустили на волю В. Варгоцького, що сидів у холодній чотири тижні під замітом авторства летючки, яка вимагала від громади Буцик, щоби зложила для комуністичної партії 50 долярів.

ОБІКРАЛИ МІСЬКУ КАСУ.

Невідомі дотепер злодії закралися до будинку примарії в Сторожинці і розбили залізну касу. В касі було 230,000 леїв, котру то суму злодії забрали з собою і зникли без сліду.

ЗВІРСЬКЕ ВБИВСТВО У БУКАРЕШТІ.

На букарештенськім передмістю знайшли трупа 30-літньої жінки, вбитої в дуже бестіяльний спосіб. Садистичні злочинці не вдоволилися тим, що закололи жінку ножами на смерть, але відтяли ще й полові органи та взяли їх з собою. Поліція покищо не знайшла злочинців.

З ДОСЯГНЕНЬ НАШИХ СУСІДІВ.

У Петликівцях Старих, пов. Бучач, посвятили з великою парадою „Дом Людови", в якому міститься читальня, бібліотека, театральна саля, молочарська кооператива, каса Стефчика, „кулко рольнічє", а також лазнички. — В Єзуполі, пов. Станиславів, приступили до будови польської захоронки.

СЛІДСТВО В СПРАВІ НАПАДУ ПІД БІРЧЕЮ ПРИПИНЕНЕ.

Прокуратура окружного суду в Перемишлі припинила слідство в справі нападу на почтовий амбулянс під Бірчею, де згинув старший постеруновий Гібчинський, який пильнував цього амбулянсу. Арештованих під замітом участи в тому нападі Осипа Павліпа і Миколу Пилипчука випустили на волю.

НАПАД ПОЛЬСЬКИХ СТУДЕНТІВ НА ЖИДІВ У ПАРИЖІ.

У Парижі в дільниці Ст. Мішель, де живуть чужинці студенти, гурток польських студентів напав на студентів Жидів. Поліція арештувала провідника ендеків й одного з напасників, гр. Ст. Тишкевича. Жиди повідомили про напад польську амбасаду в Парижі.

ПРОФАНАЦІЯ ЖИДІВСЬКИХ ГРОБІВ.

У Сохачеві невідомі люди ушкодили 60 нагробників на жидівськім цвинтарі; 16 знищили зовсім.

ГРЕДЕЛЬ ПІД КУРАТЕЛЕЮ.

Віденський суд на внесення родини постановив віддати під кураталю 63-літнього деревного промисловця, барона Альб. Гределя. Гредель був давніше спільником відомої деревної спілки в Східній Галичині, а кілька літ тому виступив з неї та грав лише в карти. Зобовязання його перевищають 2 міліони шилінгів. Тепер Гредель є в одній з віденських санаторій.

РОЗДІЛЕННЯ ПРИХОДІВ ІЗ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ РЕҐІОНАЛЬНОЇ ВИСТАВИ.

Підсумки виказали 150,000 чистих приходів з вистави. Їх розділили так: 55,000 зол. на викінчення 76 „Домів Людових"; 35,000 на 9 каплиць; 5,000 зол. на польсько-руський „Дом Людови ім. Т. Голувка"; 30,000 зол. на „Стшельца"; дальше замітніші приділи одержали: господарські школи та курси; „Людовий Музей і Промисл"; краєзнавче товариство і „подільська фільма". З усієї суми на освітно-культурні цілі Українців і Жидів признали „аж" 5,000 зол.

ВБИВНИК ДИТИНИ ЗАСУДЖЕНИЙ НА 15 ЛІТ.

Львівський суд присяглих розглядав удруге справу М. Бадзя, селянина з Жовківщини, за отроєння 5-місячного нешлюбного сина. Перший раз засудили його на кару смерти. На основі касації Найвищий Суд у Варшаві зніс попередній присуд і зарядив нову розправу. Вислідом її був засуд обвинуваченого Бадзя на пятнацять літ тяжкої тюрми.

ГОЛОДІВКА ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ.

З Яс (Румунія) доносять, що у вязниці Галата голодують 17 політичних вязнів. Вони розпочали голодівку в тої причини, що проти них ведеться слідство дуже пʼяним темпом. Вязні голодують уже 8 днів.

ОДЯГ ЗІ СКЛА.

Німецький патентовий уряд признав одній Німці патент на виробництво одежі зі скла. Коли лікар запише комусь купіль у промінях кварцової лямпи, недужий матиме змогу відбути насвітлення одягненим у скляний одяг. Самособою, це скло не випиває ультрафіолетних промінів, що виходять із кварцової лямпи. Хтось думав би може, що скляним одягом може поранитися, але ці побоювання злишні: скляний одяг матиме гнучкість шовку. Крім цього скляний одяг є добрим ізоляційним матеріялом для тепла.

В СПРАВІ ЗАБРАНИХ НІМЦЯМ ЗЕМЕЛЬ.

В Ніссі відбувся зїзд горішньо-шлеської німецько-національної партії, Гуґенберґа. На зїзді явилися також представники німецької меншости з Чехословаччини. Посол до райхстагу Обергофер гровив у своїй промові, що опозиція покине парлямент. Щодо Польщі промовець сказав, що німецькі націоналісти признають Полякам право до державної незалежности, але не до країв, забраних Німцям. Навіть гроза вязниці не здержить німецьких націоналістів від боротьби з евентуальним пляном східнього Льокарна.

ВИПАДОК ҐЕН. ЗАХ. ПАВЛЮХА.

Пишуть з Відня, що наш ґенерал-емерит п. Захарій Павлюх упав так нещасливо, що зломив ногу. Тепер він у шпиталі, звідки має вийти вже в найкоротшому часі.

ЗА РОЗБИТУ ШИБУ СМЕРТЬ ПІД КОЛЕСАМИ ПОЇЗДУ.

Степан Проць та Іван Рибко з Сосниці доїжджали щоденно до Перемишля. Недавно вибили вони шибу в поїзді та щоби не платити за це грошевої гривни вискочили з поїзду перед залізничою стацією Сосниці. Рибко впав під колеса вантажного поїзду, що їхав сусідними рейками, й згинув на місці; Проць вийшов з халепи важко поранений.

КНИЖКА ДО ЧИТАННЯ — В ТЕМРЯВІ.

Після блискучих вказівок годинника — прийшла черга на книжку з світячими буквами. У Чехословаччині вийдуть у світ перші такі книжки: показчики власників телефону.

БРАК ЦУКРУ НА ВЕЛИКІЙ УКРАЇНІ.

Часописи сповіщають, що цукровий трост на Великій Україні передав державі лише 25 процентів того виробу, що був передбачений пятирічкою. Комуністичний комітет компартії постановив усунути президента тросту і рох віцепрезидентів та потягнути їх до відповідальности за невиконання пляну.

ВБИВАЮТЬ РАДЯНСЬКИХ КОРЕСПОНДЕНТІВ.

В селах країської области, на Радянщині селяни вбили двох кореспондентів радянських часописів, а трох побитих викинули з села. ҐПУ арештувало 30 селян.

ВЕСІЛЛЯ БЕЗ АЛЬКОГОЛЮ.

В Східниці, дрогобицького пов., відбулося весілля гром. Николая Слуцького й Анни Дзюбак без алькогольних напитків. Учасники прегарно забавлялися по тверезому та зложили при цій нагоді 8 зол. 20 сот., які гром. Іван Дзюбак, син Олекси, переслав до Головної Управи „Рідної Школи" у Львові. Так повинно бути на кожному українському весіллю. Тоді не тільки збережемо богато гроша, які гріх викидати на шкідливі алькогольні напитки, особливо в часі теперішньої небувалої скрути, але й усі разом дамо „Рідній Школі" поважну підмогу на удержання шкіл і виховних заведень.

ЯПОНІЯ ПОЧАЛА РІШУЧУ БОРОТЬБУ ПРОТИ КИТАЙЦІВ У МАНДЖУРІЇ

ЯПОНСЬКІ ВІЙСЬКА ВИКИДАЮТЬ КИТАЙЦІВ ЗА МЕЖІ МАНДЖУРІЇ.

Японці займуть Чінчов і почнуть остаточне закріплення Манджурії для себе.

ТОКІО (Японія). — Всі японські війська, що знаходяться в Манджурії, розпочали рішучу военну акцію проти китайських нереґулярних военних банд, що знаходяться в районах Манджурії, де тепер перебуває японське військо. Точно установлено, що нереґулярні китайські банди в Манджурії знаходяться під командою штабів реґулярної армії й ділають по директивам тих штабів.

Рароз в тим японське командування запропонувало Китайцям звільнити до двох тижнів Чінчов і вивести всі свої реґулярні частини військ з Манджурії за китайський мур, себто на китайську територію. Японські залоги в Мукдені, Ціцікарі, Ченґчуні, Інкові, Супінґкаю та в менших містах почали звільнення околиць цих міст від китайських военних банд, не зважаючи на те, чи вони реґулярні, чи нереґулярні. Крім того значні частини японського війська направляються на південь до Чінчова, щоб у потребі силою викинути звідти Китайців.

Японські літаки ввесь час літають над Манджурією й бомбардують більші зґромадження китайського війська. До Манджурії виїхав бувший военний міністер, ґенерал Жіро Міямі, щоб установити тісніший контакт зі штабом командуючого японськими військами в Манджурії ґенерала Гонджо й головним штабом у Токіо.

КИТАЙ ЩЕ НЕ МАЄ НОВОГО УРЯДУ.

НАНКІН (Китай). — Конвенцію партії „Куомінтаґ", на якій малоб наступити остаточне сформування нового китайського уряду, відрочено на кілька днів, бо ще не встигли приїхати до Нанкіна представники на конвенцію з Кантона. Студенти далі домагаються від уряду активности супроти японської окупації Манджурії.

Після невдачі протестаційних демонстрацій і нападів на уряд студенти рішили орґанізувати масову поїздку на могилу батька китайської републики, Сун Ян Цена. Вони будуть плакати на його могилі над недолею Манджурії, сподіваючися цим вплинути на уряд.

ПОВСТАННЯ КУРДІВ.

КАІРО (Єгипет). — В Іраку розпочалося повстання Курдів проти уряду. Повстання розпочали на турецькому кордоні мабуть ті Курди, котрі минулого року втекли перед турецьким військом після невдалого повстання проти Туреччини. Уряд Іраку вислав проти повстанців більші відділи війська.

ЕВРОПА БУДЕ ПОКЛАДАТИСЯ НА ВЛАСНІ СИЛИ.

ЛОНДОН (Англія). — Дебати в американському конґресі над справою мораторії й военних боргів показали, що Европі нема чого сподіватися прихильности Америки щодо ревізії міжнародніх военних боргів і репарацій. Америка очевидно далі буде щораз більше ізолюватися від Европи, вимагаючи від неї повної сплати боргів.

Анґлійські публіцисти й політичні діячі тепер закликають Европу до внутрішнього порозуміння й утворення спільної політики супроти Америки. Тоді Америка зрозуміє невигідність свого ізольованого становища. Европа має певну можність, утворивши єдиний фронт европейських держав, перебороти сучасну економічну кризу. Тепер також нема чого сподіватися, що Америка багато пособить на конференції в справі обеззброєння.

Відомий анґлійський публіцист, Вікем Стід, у лондонськім недільнім „Таймсі" закликає Анґлію порозумітися з Францією й на основі анґлійсько-американського договору про сплату военних довгів оголосити після закінчення Гуверової мораторії ще на два роки неплачення Европою своїх боргів Америці. Тоді американські політикери може зрозуміють, що Европа ще має певну силу.

ФРАНЦУЗИ ДУМАЮТЬ ПРО ЗМІНУ РЕПАРАЦІЙ.

ПАРИЖ (Франція). — Деякі з французьких діячів, яким довелося мати близьке діло зі стягненням з Німеччини репарацій, схиляються до думки, що таки треба питання репарацій розвязати якось інакше. Більшість з них думає, що Німеччина пляну Йонґа не виконає, бо поза всіми фінансовими труднощами не можна сподіватися, щоб підростаюче молоде покоління, коли прийде до влади в Німеччині, згодилося платити такі репарації.

Тимчасом премієр Ляваль вірить, що Німеччина може виконати плян Йонґа, а тому тепер не час починати розмови про його ревізію. Ляваль заявляє, що Франція ніколи не дозволить розірвати на части плян Йонґа.

ПРИМУСОВА ПОЗИЧКА В БОЛГАРІЇ.

СОФІЯ (Болгарія). — Тяжкий фінансовий стан держави примусив уряд зробити внутрішню позичку. Тепер розробляється законопроект про примусову позичку в богатих громадян Болгарії.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДВА СВІТИ І ДВА ЗАКОНИ

Не тільки американські ґазети переповнені подробицями про вбивство Джека (Леґс) Даймонда, ватажка ґенґстерів, але телеґрама з Лондону доносить, що й там шість найбільших щоденників помістили зприводу цеї події редакційні статті, хоч не написали в той день про такі важні справи, як Гуверова мораторія, економічна кріза, плян уділення Німеччині 10-літнього кредиту, та про таку актуальну для Анґлії справу, як припинення будови Компанією Кунарда найбільшого корабля в світі через брак фондів. Все те пропущено, а про Джека Даймонда написано. Зроблено це тому, що широкий світ відчуває, що тут не ходить про особу бандита, а про такий лад, який толерує державу в державі, себто терпить ґенґстерський світ з його адміністративною машиною, зі своїми лідерами і своїми власними законами.

На протязі своєї 18-літньої бандитської діяльности Джек Даймонд поповнив яких 25 злочинів, між котрими було кілька душегубств, поповнених ним самим чи його бандою на його „бизнесових" конкурентах, котрі влізли йому в дорогу при бутлеґерстві, чи може забогато знали. Тільки двома наворотами наложено на нього малу кару, а позатим він завжди виходив з судових розправ невинним. Сипав ґрішми і мав можність проволікати справи, апелювати й уневажнювати засуди так довго, поки не добився свого. І тут лежить перший корінь лиха, себто істнування старих карних процедур і старих карних законів, які уможливлюють такі річи. А з тим звязана й та ірония, що коли нотоpичного ватажка бандитів не можна було зробити нешкідливим при помочі присяжних суддів і закона, який обовязує горожан, то усунено його на підставі ґенґстерського неписаного права.

Якби те, що сталося з Даймондом, було випадковим явищем, то це не було би ще великим лихом. Та воно так не є. Таких випадків є повно. Вистарчить тільки на доказ пригадати вбивство ґемблера Ротштайна.

Причин того сумного явища є багато. Але назагал погоджуються тепер з тим, що прогибіція є головною причиною тої деморалізації, яка довела до занепаду авторитету законної влади і до тої страшної корупції, яка зґанґринувала адміністративні установи, а навіть суди. І довели до того, що в світі панує переконання, що в Америці не можна викрутитися тільки від ґенґстерського засуду.

СПРАВА АВТОНОМІЇ ТА ПРОБИ ЗГОДИ МІЖ САНАТОРАМИ Й ЕНДЕКАМИ

(Оригінальний допис з краю).

Так як вісти з Америки доходячі до Рідного Краю — про тамошні демонстрації і походи демонструючі на річ далекої Вітчини; як концерти і танкові продукції перед чужинцями виказуючі мистецький хист нашого народу; так як вся та пропаґанда наших Американців — нас тут в краю незвичайно радує і підбадьорює, так знову і ми переконані, що вісти з Рідного Краю про те, що ми тут не дармуємо, але помимо всіх перепон, невзгодин і переслідування працюємо і боремося дальше за кращу будучність нашої нації — радують певно і Вас, любі Браття Американці.

Навіть і в наших тутешних часописах читаємо нераз вісти зза океану, що так є справді, і що Ви, любі Браття, бачите з того, що ваші лепти, давані на Рідний Край — не ідуть намарно, але скріплюють нашу тяжку боротьбу за істновання та наш відпір.

І цікава річ, що — чи то під впливом могучих українських маніфестацій в Америці та заграничної української пропаґанди взагалі, чи то під впливом українських зажалень, внесених до Ліґи Націй та викликаного ними всесвітного скандалу — досить, що дехто з Поляків приходить поволи до опамятання та до переконання, що **„квестиен польско-украінскон"** треба би вже раз якось поладнати.

Іде однак власне про це **„якось"**, бо майже всі ті польські проектодавці стоять на звіснім становищи схарактеризованім Німцями словами: **„випери мені кожух, але так, щоби не був мокрий".** Значить: і Галичина і Волинь і Полісся і Холмщина разом з Підляшем мають лишитись при Польщі, але Українців всеж таки треба би якось заспокоїти.

Про всі ті пляни і проекти мож би багато говорити, а ще більше написати, і я тут наведу лише одну частину зі статті д-ра Ольґерда Ґурка, затитуловану **„Ошуківане самеґо себе".** Він каже:

„Польські ґазетярські висновки того роду, що немовто **непримирне становище** українських політиків (зрештою безсумнівно чуже більшости руських хлопів) є лише ділом **горстки студентів та інтеліґентів**—пригадують аж надто колишні рапорти російських ґубернаторів і австрійських ґуберніяльних радників з 19-го віку, котрі представляли польські визвольні змагання яко діла **„невдоволеної шляхти" та горстки молоді,** та говорили, що польський хлоп відноситься байдуже до цих змагань, та що він взагалі шанує уряд і любить царя і цісарів.

„Річ певна, — каже дальше Ґурка — що польський хлоп в роках 1846—1863 далеко дальше стояв від змагань своєї інтеліґенції, **ніж теперішний український хлоп** до акції „самостійнеків'' чи навіть УВО та УОН (Українська Орґанізація Націоналістів). А всеж таки і тоді (1846—1863) польський самостійницький рух і народний рух були цілковито конкретною річю.

„Тайна іменно лежить в тому, що взагалі всі національні рухи, почавши від німецьких визвольних воєн проти Наполеона I. — ведені були, як звісно, лише **горсткою інтеліґенції і студентів,** але помимо того змінили мапу Европи.

„Не поможуть також у розвязанню української справи буцімто фахові балаканини, що Українці не є народом, а їх мова є лише діялектом, і таке інше.

„Розуміння „народу" є лише справою **самопочуття і волі,** а літературна продукція України перевищує чисельно — наприклад — болгарське письменство.

„Ірляндці мали ще менше підстав до називання себе **„народом",** тимбільше, що 87% ірляндської людности послугувались мовою своїх ворогів, а преці — через цілі віки вели вони боротьбу за свої права, і таки добилися свого".

Цей приклад, наведений д-ром Ґуркою, не є одначе вповні підхожий, бо Ірляндці ще й досі не добилися вповні „свого".

Вони в році 1923. вибороли собі вправді для більшости ірляндської землі **права домінії** (як нпр. Канада), але решта — то є так званий Ульстер позістає дальше під анґлійським панованням. В останніх часах власне розпочалася там боротьба проти Анґлійців, щоби їх цілком викурити з „Зеленого Острову".

Д-р Ґурка признає, що пляни вшехполяків („народовей демокраціі"), щоби Українців в Польщі спольонізувати, можливі би були лише через **знесення унії,** осібної азбуки, календаря і взагалі ґреко-кат. обряду і каже:

„Як довго метрика Поляка і малопольського Русина будуть більше від себе ріжнитись ніж метрики Італійця і Француза, а навіть Поляка і Німця — так довго завсіди у Східній Малопольщі будуть мешкати побіч себе Українці і Поляки, а всі розгони польонізації та екстермінації **будуть лише** дразнити і полишаться все без наслідків'.

П. Ґурка міг би вже потішатись тими заходами, які робить епископ Хомишин, щоби постепенно навіть в гр.-кат. обряді знести все те, що ріжнить його від обряду латинського.

З другої сторони д-р Ґурка вважає, що наскільки галицькі Українці — бажаючи злуки з Великою Україною ген аж по Кавказ — годяться на переваґу православія у тій Соборній Україні — то вони, заперечуючи унію — ведуть в цей спосіб боротьбу проти своїх власних підстав.

Зрештою д-р Ґурка стверджує, що „безумовно ніякий Поляк при найбільшій навіть прихильности для справи самостійної України не може навіть допустити в думці втрати свого правного і фактичного володіння в полудново-східних (то є — українських. — Ред.) воєвідствах, як також і на Волині".

Д-р Ґурка однакож є так благородний, що стверджує брак всяких польських аспірацій до Наддніпрянської України.

„Однакож навіть ніякий польський сойм не є всилі накинути Малополянам (у Східній Галичині — Ред.) іншої системи правління, як лише польської, а кождий, хто з цеї землі походить, посвятить усе послідну каплю крови для цеї справи. Понад головами Поляків зі Східної Малопольщі нема і не може істнувати розвязання питання щодо Східної Малопольщі.

(Конець буде)

НІМЕЦЬКИЙ ЖУРНАЛІСТ У МИТРОПОЛИТА АНДРІЯ.

Визначний німецький журналіст і мистецький критик, д-р Вольфґанґ Борн, який недавно відвідав наші львівські мистецькі вистави, списує на сторінках віденського часопису „Наєс Вінер Журналь" (ч. 13,-632 з 3. листопада ц. р.) свої враження з побуту у митрополита Андрія.

„Високо, над дахами Львова на горбку, вкритому буками, стоїть Святоюрський Собор з палатою ґреко-католицького архиепископа. Собор панує над містом і хто був у Москві, цей нагадає собі Кремль. Але в Москві все це збудоване у візантійському стилю; краса його є холодна й строга. А у Львові візантійська основа церкви вдягнена у форму рококо. Фіґури й тераси, невідомі в Росії, прикрашують і оживлюють цю святу дільницю. Ми не надаремно стоїмо на землі, яка лучить Схід із Заходом. І голова уніятської церкви, владика-князь, що резидує в цих мурах, бере також живу участь у посередництві між релігіями Риму і Москви, й усім відомо, що теперішній Митрополит є полонений думкою злуки сходу з римською церквою.

„Богато я чув про величну і всесторонну індивідуальність д-ра Шептицького. В мойому зацікавленню східно - европейським мистецтвом, яке приневолило мене відвідати Львів, стрічався я часто з імям Митрополита. Він є не лиш опікуном історично - мистецьких студій та положив величезні заслуги в основанню Національного Музею й оживленню славянсько-візантійського малярства, але також жиє модерним мистецьким життям. І Митрополитови треба завдячувати, що найцікавіший і найвизначніший український маляр, О. Новаківський, жиє у Львові; що богато молодих малярів за допомогами виїжджає за кордон на студії.

„Я був дуже радий, коли одержав запрошення зайти до палати Екселенції д-ра Шептицького. Бо Митрополит лежить під цей час недужий і нікого не приймає. Мої відвідини були тимбільше признанням для австрійського духового життя, якого я був представником.

„Чернець приняв мене на порозі резиденції і повів коридорами замочку. Всюди знаходив я свідоцтва зацікавлення мистецтвом. Всі стіни вкриті образами. Між копіями фресків Фра Анджеліка з Фльоренції висять високо модерні цвіти Новаківського. А робітня це неначе малий музей.

„Митрополит приняв мене лежачи. Приязно подав мені руку та перепрошував за невідповідну форму розмови. Я мав час приглянутися рисам Митрополита, які лучать у собі енерґію і доброту. Сива борода підчеркує цей вислів. Але з першими словами навязався між нами теплий контакт. Кілька питань про Відень і ми розговорилися про мистецтво...

„Я відійшов від Митрополита з враженням, що говорив з одним з провідників европейського світогляду. І йдучи темними вулицями Львова, нагадав я собі, як характеризував старий Ґете своє відношення до сходу: „Не треба ділити людство на схід і захід".

Д-р Остап Грицай.

„ПІСЛЯ ПОВОРОТУ"

(Про роман Еріха Марії Ремарка: "Der Weg zurueck").

Свойого часу я на цьому місці писав обширно про воєнний роман молодого німецького письменника Ремарка **(Remarque)** п. н. „На заході нічого нового" **("Im Westen nichts Neues"),** якому судолося стати одною з найбільш читаних книжок нашого часу. Німецькі видавці й накладці признавали згідно, що цей твір Ремарка означав просто нечуваний успіх з книгарського боку, бо його перекладено вкоротці на 25 культурних мов, а упродовж перших 15 місяців розпродано більш ніж 4 міліони примірників в усьому світі. І як це загально зазначувано, являвся цей успіх уповні заслуженим не тільки з огляду на гостро противоєнну тенденцію в нашім романі, але й на його чисто артистичні признаки. Правда — противники всякого роду пацифізму й пацифістичних змагань накинулися на Ремарка з енерґією, гідною слушнішої справи, за те, що він, мовляв, нищить святий ореол боєвого героїзму народів, які зі зброєю в руці змагалися з ворогом за честь Рідного Краю. Але ці наступи на Ремарка були всетаки доволі слабко обосновані. Бо поминаючи вже те, що ніяка людина зі здоровим розумом війни як такої вихвалювати не буде і має всі причини дивитися дуже критично на здогадні позитивні сторони воєнного пекла, треба сказати, що Ремарк мав на оці виключно таку війну, як остання світова, отже війну, спровоковану в першу чергу пів-невідповідальними царями й дипльоматами. А позатим Ремарк в яркім протиставленню до всіх традиційних пацифістичних романів — ось як нпр. теж обговорений мною у „Свободі" славний роман **"Die Waffen nieder!"** пані Берти Зутнер — не говорить тут тільки **від себе,** як односторонний своєю вигаданою доктриною ідеольоґ. Ні, саме навпаки — він виводить на овид роману ряд звичайних собі жовнірів, які з ніякими доктринами та ідельоґіями не мають нічогісько спільного, в яких є тільки здоровий хлопський розум, і саме цим простакам велить він висловлювати їх думки про війну під безпосереднім впливом страшних пережить на фронті. І власне через те набирає його роман того документального характеру, що його всилі надати мистецькому творові тільки й виключно — пережита дійсність. А що та жорстока воєнна дійсність змальована Ремарком такими вражаючими красками, то в тому саме артистична сторона першого твору Ремарка і вся тайна його великого успіху в читачів усього світу.

Отак і самозрозуміле воно, що сподівана поява другого з черги твору Ремарка ставала вже заздалеґідь предметом менше й більше цікавих здогадів і дискусій як між прихильниками, так і між противниками автора. А сьогодні, коли той новий твір славного письменника поширений знову міліонами примірників і скрізь, куди доходить журнал і книжка, належить він ще завжди до пристрасно і вбезконечно оспорюваних тем літературної критики всіх напрямів.

Бо й цей твір Ремарка заслугує з кожного погляду на пильну увагу сучасного читача.

Це знову роман, якого наголовок звучав би в нашій мові **„Після повороту".** Наголовок, який уже сам собою вказує на тісний звязок цього твору Ремарка з його прославленим попередником. Бо коли там головним змістом книжки були переживання жовнірів на воєннім фронті, то тут ми маємо історію кожного з них після повороту з воєнного фронту в хату. Мирові договори заключені, воєнне пекло скінчене. Ті, яким судилося перебути його „щасливо", можуть знову вертатися в обійми дожидаючих батьків, дружин і дітей та починати ще раз тихомирне життя громадян, так катастрофально прорване і зруйноване у своїх дотеперішних добутках війною. І в пересічних воєнних оповіданнях воно здебільшого і справді так, та ще дотого неабияк — гарно. Врочистий поворід війська з прапорами й музикою, радісне привитання зі сторони поцтивих громадян, екстатичні захвати тих, що діждалися врешті дорогих поворотців після довгої-довгої розлуки, і раювання „щасливих" салдатів. І ще одно зустрічаємо ми в пересічних воєнних оповіданнях, а саме — гармонійне завершення всіх конфліктів, викликаних війною. Розлучені колись члени одної рідні, зійшовшись знову, починають жити собі під одним дахом так згідливо, як ніколи досі. Діти вчаться ніби щойно тепер любити сердеґів батьків, а батьки діток. Коханці, старші й молодші, одружені й невінчані, обєднані знову, так вам тільки і стоять навколішки одно перед одним, блаженно обожаючись. І взагалі — війна в оповіданнях пересічних, плосколобих, на сльози дешевого зворушення спекулюючих авторів, це просто добродій людей, якого благородні чуда показуються в усій своїй щедрости саме з хвилею, коли недобитки поворотців змогли вернутися в хату.

Так воно, як сказано, в пересічних письмаків, які знають війну зі старих романів та з яснояв поетичних люнатиків.

Але в письменника тієї міри, що Еріх Марія Ремарк, усе те інакше, далеко інакше, застрашаючо інакше.

В нього воєнне пекло, шаління воєнних фурій — з проголошенням мирових договорів не кінчиться. Його роман „Після повороту" це опис останнього, але й найглибшого круга у страшливій безодні, якій імя війна. Безодні, в якій людина, ніби „щасливо" від смерти на фронті врятована, опинюється з почуванням повної нездатности до життя в межах понурої, післявоєнної дійсности. Ремарк чітко, може надто чітко підкреслює деморалізуючий вплив воєнного побуту на духовість молодої людини. І він показує, як та людина, навіть після того, коли вона ціла вернеться на лоно рідні, не всилі добути трівкого звязку ні зі своїм найближчим оточенням, ні з життям громади, ні з течіями людського істнування взагалі. На воєннім фронті її вчили тільки одного, а саме завдавати смерть, смерть за всяку ціну, всіми способами і в кожній хвилі. І от ця людина з фронту вивчила ту штуку завдавання смерти прекрасно, і їй тепер без війни, без страхіть і без смерти — зле. І ще одного вчили на фронті людину — не гидитись ніякою гидотою, не жахатись ніякої нікчемности, і не цуратись ніякого злочину, якщо тільки завдяки тому вдалося нам повалити противника в пропасть погуби. І тому от людина з фронту, повернувшись у хату, не всилі призвичаїтись до сірого животіння, в якому їй не вільно важитись на ніякий злочин на шкоду кожночасного противника. Так Ремарковий роман „Після повороту" це траґедія двох моралей життя, з яких обі збанкротовані вщерть, а які проте, кожна на свій спосіб, стають судьбою людини з фронту: моралі війни й моралі гнилого мира. І коли Ремарк показує нам тут, знову в ряді артистично цінних малюнків, як молоді поворотці гинуть і мусять гинути зблуканими, бездомними, безрідними й безумними на темних розхрестях післявоєнної дійсности, то це подекуди послідовне завершення його першого воєнного роману „На заході нічого нового". Ось як і в історії самого оповідача, Ернеста Біркгольца, що перепоєний наскрізь воєнними споминами, не почувається всилі як молодий учитель виховувати нового покоління, бо всі моральні основи цього виховання в нього зруйновані. Або в історії Альберта Троске, який приловивши свою любку на зраді з полюбовником, мордує цьогож без надуми, бо й від чогож у нього револьвер і те, що він був на фронті знаменитий стрілець? Або в історії невідрадного пожиття Адольфа Бетке з невірною жінкою, самогубства Людвика Браєра задля невилічимого сифіліса, добутого колись на фронті, або самогубство четаря Рае з туги за воєнним фронтом. А подальш тих особистих судьб як обриси післявоєнних траґедій на широких овидах громадянського й державного життя: боротьба безробітних поворотців і немічників з військом, глухі відгуки державного розпаду після великої програної, вияви клясової ворожнечі, не примиреної покищо ніяким новим суспільним ладом, і загальна безвиглядність істнування.

Як сказано:

Демон смерти йде за поворотцями з фронту крок-у-крок і довершує так і після війни діла воєнних фурій.

І треба признати, що всі ті картини змальовані Ремарком здебільшого знаменито, особливож там, де він дає щось у роді побутових сцен (нпр. американські жовніри обмінюються дрібничками з німецькими, або поїзд обвантажений поворотцями, або мати світить синові на темних сходах), та в малюнках природи, які в Ремарка виходять з правила чудово гарно. Є просто щось незрівнано майстерського в картині вечірнього поля, яким Адольф Бертке самотний вертається з фронту. Або у простім малюнку старої липи, в малюнку чогось такого дрібного, як комашечка, що драпається ростиною вгору, або метелик, що сідає лежачій в полі людині на груди. І рівно у величавій картині весняного поля. І це по мойому й ті місця в Ремарковім романі, які всета-

ОРГАНІЗАЦІЙНА ПЕРЕПИСКА

(2)

ЗЛУКА ВІДДІЛІВ УКР. НАР. СОЮЗА.

Там, де досі була більша розлука, там тепер буде трудніше лучитися. Нераз така дрібниця, як посідання льокалю, стейтового чартеру, прапора або якогось іншого „набутку“, буде здаватися страшною перешкодою до злуки з іншими товариствами, щоби створити один спільний та сильний відділ У. Н. Союза. Ріжниця стану маєткового ріжних товариств також здається бути перешкодою до злуки. Проти злуки можуть бути ті члени товариства, котрі з Союзом не мають нічого спільного, а котрих богато у відділах, і це буде представляти одну з трудніших проблем при злуці. Одначе рішучий спротив проти злуки можуть підносити тільки такі одиниці, котрі не бажають зросту організаційної сили У. Н. Союза, котрі взагалі хотять розбивати ту силу на те, щоби в розбиті гуртки защіпити всякі інші посторонні, а то й ворожі, впливи.

Злука відділів не всюди дасться перевести точно на одним і тімсамім, приписанім згори правилі; це буде залежати від „льокальних“ обставин. Залежно від того, треба буде числитися з отсими проблемами.

1. Як лучити відділи з заокеанською парафіянщиною і з відділами ріжних політичних напрямків.

2. Як лучити відділи з ріжними „набутками“, як приміром стейтові чартери, прапори, ріжнородні відзнаки, доми, готівка в касі і т. п.

3. Як застосуватися до „нечленів“ по відділах.

4. Як застосуватися до факту, що деякі члени належать до кількох товариств ради збільшення свого льокального бенефіту.

Щодо першого питання, то мусимо пригадати, що статут У. Н. Союза таких ріжниць не толерує і через ріжниці не повинні бути спеціяльні відділи У. Н. Союза. Де такі ріжниці перешкаджають злуці істнуючих товариств в один відділ Союза, там товариства зі своїми ріжницями можуть собі істнувати дальше, а осібно Український Народний Союз зачне своє істнування тільки по вказівкам статута.

Український Народний Союз має право легально істнувати в 14 ріжних стейтах. Чартер і так звані лайсенси переховуються в головній канцелярії, а всюди, де сходяться члени, потрібні лише так звані субчартери, які головна канцелярія видає відділам. Відділам У. Н. Союза не потрібно мати окремих для себе стейтових чартерів. Цього в нікій організації не потрібно і цього статут У. Н. Союза не предвиджує. А до декотрі відділи завели в себе таку окремішність, тай до певної міри „незалежність“, то це буде задля відмежування себе від самої організації. Тож при злуці, якої задачею є такі відмежування касувати, ці „екстра“ чартери перейдуть до „архівів“, до історії, щоб наші нащадки могли дізнатися, як то колись ми були організувалися...

Таксамо до архівів треба заховати всякі інші „набутки“, а яких по злуці користати не буде можна. Коштовні прапори не повинні бути перешкодою в злуці, бо їх, хочби на памятку з „розлуки“, можна переховувати й уживати як українських прапорів У. Н. Союза. Образ або якась інша відзнака на прапорі пригадувала би його походження і акт злуки. Був би дуже сумним явищем факт, коли би через прапор, вартости $100 або $300, не могло дійти до злуки, багато більше вартної і для членів і для всеї організації.

Всяка реальна власність або готівка не повинні бути перешкодою, але заохотою до злуки. Нема такого богатого відділу, котрий не бажав би придбати більше членів і більше власности. Маєток не творить членів, але члени творять маєток. Коли богатий відділ приймає нових членів без вступних оплат та ще й заохочує „вступайте, бо в нас дістанете певнішу поміч в потребі“, не боячися, що нові члени сейчас розберуть те, що старші члени зложили і бажає як найбільше нових членів, то таксамо не може бути причини боятися, що збільшенням числа членів через злуку відділ мусить зараз втратити свій маєток. Так, як нові члени вступають до богатого відділу, щоби в потребі мати запомогу, одначе каси не розбирають, але її дальше будують, так і члени, що злучаться задля певнішої запомоги, будуть дальше ту спільну касу будувати. Так, як У. Н. Союз може приймати як найбільше членів і по короткім речинці признати новим членам повні права нарівні зі старими, так і відділи годні тесаме робити, без ніякого ризика відносно місцевої допомоги для всіх.

Щодо питання, як застосуватися до не-членів по відділах, себто до таких членів, що є в відділі, але до У. Н. Союза не належать, то також треба мати на увазі, що такого членства ніяка організація не можe толерувати і статут У. Н. Союза виразно це забороняє. Відділи, котрі мають таких членів, не придержуються приписів статута організації і тим самим не є леґальними відділами У. Н. Союза. І власне це подвійне членство по відділах довело до того, що У. Н. Союз замісь відділів має ріжні братства і товариства, які більше або менше почуваються „незалежними“, на тій підставі, що не всі їх члени є Союзовцями. Тому, що ніяка організація не може складатися з „незалежних“ відділів, то такі відділи дотичної організації не можуть складатися з двояких членів. Тож щоби зі злуки вийшов сильний відділ союзовий, потрібна злука тільки членів-Союзовців. В противнім разі на місце малих нелегальних відділів стане великий нелегальний відділ.

З огляду на те, що таких не-Союзовців відразу не легко позбутися, бо вони до місцевих фондів своїми вкладками набули вже певні права з Союзовцями, треба поступити дуже обережно, так, щоб одних або других не наразити на втрату тих привілеїв, які вони у відділах тепер мають. І так, коли таких не-Союзовців членів є лиш кілька, то після злуки муситься їх толерувати дальше, одначе в такий спосіб, щоби вони не входили в колізію зі статутом У. Н. Союза. Це значить, що такі члени не можуть забирати голосу в справах союзових, вибирати урядників, або бути урядником, причім вказаним є збори поділити на дві части, з котрих одна була би виключно для справ союзових без присутности не-Союзовців. Однак на будуче нових членів не-Союзовців рішучо до відділів не приймати.

Там, де таких членів не-Союзовців є більше, буде ліпше істнуючі нелегальні відділи признати вповні незалежними, оставляючи їх власній судьбі, а з Союзовців таких відділів скласти один новий відділ У. Н. Союза. В такім разі члени У. Н. Союза будуть дальше членами в тепершніх братствах і товариствах, як і були, а окремо будуть творити Український Народний Союз у своїй місцевости.

(Далі буде)

ПОДЯКИ.

Я, членкиня братства св. Івана Хрестителя, від. 230 У. Н. Союза, складаю щиру подяку Головному Урядови У. Н. Союза за уділення мені допомоги з фонду допомогового в сумі $50.00.

Анна Смаль, Йонгставн, О.

—o—

Щиро дякую хвальному урядови У. Н. Союза за уділення мені підмоги в сумі $50.00, котра в тих тяжких часах стала мені у великій пригоді, бо хорую на очи майже цілий рік.

Ілія Саґаль, член 230 від. в Йонгставн, О.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗАДАРМО ТЕ, ЧОГО НЕ КУПИШ ЗА НАЙБІЛЬШІ ГРОШІ.

Певно неодин з вас, дорогі читачі, скаже: що це таке може бути задармо, чого не купиш за найбільші гроші? Це є наука. Хоч правдою є, що гроші можуть помогти в науці, але ніколи, за ніяку суму грошей, ніхто не може вкупити науки, не доложивши праці зі своеї сторони. Чи так, дорогі читачі?

Ось тепер відбувається вечірня наука в Брукліні, Н. Й., і в Ню Йорку, Н. Й., і в інших містах Америки. Чи багато з вас, дорогі читачі, заставновлялись над повищее сказаним висловом? А коли один з вас, що читаєте отсі рядки, вмієте вже читати й писати по англійськи, то не забувайте, що вашим обовязком є донести, оповісти про це тому, що не вміє ні по англійськи, ні по українськи. І не так, що сказати йому раз і вже досить, але треба сказати раз, другий і третій і десятий, аж доти, поки він не зробив так, як ви йому радили.

Знаю, що неодин з вас, дорогі читачі, скаже, чи подумає: що то за один, що плете, чи верзе ось такі дурниці. Що я мав би когось просити чи силувати до науки!? Чи дійсно вона, та наука, так богато поможе тому, котрий до цього часу жив без науки?

Відповідь на перше питання: так, ти, він і я маємо тому, що вже без науки, чи навіть без найменшого поняття про письмо, так довго говорити про потребу вчитися, аж доки він не зробить те, що ми йому радимо. Не забуваймо, що майже кождий з нас, коли мав зачинати науку, чи початки науки, то чув перед нею свого роду страх, а разом з тим і сумнів, чи дійсно повинен я іти і зачинати цю науку; а може я не зможу справитись з нею і т. д. Чи не здавалось вам так? А якщо так було, то знайте це: ми були малі й цей страх чи сумнів був малий; а в тих дорослих навпаки: страх чи сумнів є більший, сильніший, а відвага меньша. Бо, чим молодша людина, тим більше поривиста вона до початкуючих діл, без ріжниці, які ці діла не були би. І це не без причини. Але ми на сім кінчимо, а візьмемо друге питання: чи дійсно наука так богато поможе тому, котрий до цього часу не читав і не писав?

На це питання є дуже коротка відповідь і без сумніву правдива.

Як за самі гроші не можливо купити науки чи знання, так певно не знайдеться й одна, дійсно свідома людина, котра проміняла за гроші науку чи своє знання.

Отож від сьогоднішного дня постановіть собі, дорогі читачі, самі йти до вечірньої школи, або заохочувати всіх тих, котрі ще не уміють ні читати ні писати.

М. С.,
ученик вечірної школи 80-тої,
Куней Айленд, Н. Й.

В БОТЛЕР, ПА., НЕ БУДЕ НАУКИ В ШКОЛАХ НА УКРАЇНСЬКЕ РІЗДВО.

„Ди Ботлер Іґл“ з 10 листопада 1931 р. доносить, що заходами шкільного директора Теодора Келера рішила шкільна рада, що день 7 січня узнається святочним днем. В той день не буде науки в міських школах, бо на цей день припадає Українське Різдво, яке святкують також Росіяни і Греки.

Містер Келер, як подає газета, намагався уже кількома наворотами, щоби дати можність дітям святкувати свое Різдво та доказував, що 80% шкільних дітей а всіх є в Ботлер 1,250, святкують те Різдво, яке святкують Українці.

Вінці добився свого і таке свято заведено офіціяльно.

Від себе додам, що громадянин Келер є горячим українським патріотом і честь йому за те, що довів до переведення такої ухвали.

о. Гр. Пипюк.

Учителька: Кобричківно, назви мені кілька прозорих предметів.

Учениця: Скло.

Учителька: Добре! А може ще знаєш який прозорий предмет?

Учениця: Дірка від ключа.

—o—

Вона: Згоджуся за тебе вийти, одначе признаюся, що я вже раз була заручена.

Він: Ах, щож це був за ідіот...

Вона: А це що за говорення?!

Він: ...що мав такий скарб, а випустив його з рук?

—o—

Відповідь.

Комірник (до господаря): Пане господар, мені ллеться крізь стелю дощ на голову. Чи ще довго так буде?

Господар: А щож ви собі думаєте, що я барометер?!

—o—

— Коли ви пізналися з вашим другим чоловіком?

— Як він автом переїхав на смерть мого першого чоловіка.

—o—

Песимізм.

Вона: Уявляю собі, яке страшне підозріння мусів ти мати, як я пропала на три дні.

Він: Так, я зараз подумав, що ти вернешся.

—o—

Пімста.

— Ті Капаровські, то дуже мстиві люди.

— Чому?

— Ми були вчора в них на сніданні, а вони прийшли нині до нас на обід.

—o—

Сонце.

— Панно Ірино, будьте для мене сонцем!

— Дуже радо! Та ви мусите віддалитися від мене 20 міліонів миль.

ки є для читача запорукою, що їх творець занадто любить і цінує життя як таке, щоб водно дивитись на нього крізь темну призму воєнних переживань. Та обставина ось, що такий тип поворотця в нашім романі, як Віллі Гомаер, веселий великан, усе повний охоти добре наїстися і випити, а притім випробувати силу своїх страшних кулаків і то найрадше в обороні когось невинного, вона одна може нам бути доказом на те, що деморалізуючий подих воєнного фронту всетаки не вспів отруїти всіх. І воно мимо всіх психольогічних ріжниць між Гомаером і Біркгольцом якнеяк неясно читачеві, чому Віллі Гомаер шукає і знаходить спасення у праці вчителя, а Біркгольц ні, хоч урешті решт і він поступає на шлях нового життя. І годі не сказати притім, що хто так уміє розмальовувати школу й першу науку шкільної дітвори, як Ремарк в картинах учителювання Біркгольца, той не може ніяк лишитись тільки при заперечуючім підході до життя, нехай це й життя, знищене світовою війною. Бож для читача кожна з цих діточих голівок так принадно похилених над табличкою до писання, це мимохіть одна з надій на краще майбутнє, і воно тут справді дещо непригодно звязувати картину назріваючої молоді з картиною здесперованого своїм скептицизмом учителя. В таких і деяких інших подібних сценах пробивається в Ремарка щось ніби публіцистична тенденція як рішуча відмінна сторона його пацифістичного світогляду, приложеного ним тут безумовно до всяких появ післявоєнного часу. Бо така безумовність одностороннього підходу до життя в письменника виявляється врешті решт навіть і з погляду на трагедію післявоєнного хаосу не в усьому вірною. Нехай, що мораль війни і мораль гнилого мира збанкротували основно, — але з хаосу тих банкротів вилонюється всетаки щось нове, щось могутне, хоч нерозслонене ще у всьому своєму єстві, як гордий стовп грядучого майбутнього.

І коли що можна закинути новій книжці Ремарка, то саме те, що відблесків того стовпа в нього не видно. А шкода. Бо сьогодня, коли ми всі є свідками неповоротних змін і запільних фронтів світової війни і кожний по своєму беремося видвигати основи нового життя, сьогодні, кажу, нам необхідно шукати в наших письменників — наших по часові — горіючих огнів нового майбутнього, нового життя і нового щастя.

Від малюнків проломінних несл війни, нехай вони й найгеніяльніші, наші душі не одужають.

Бандит (грозить прохожому револьвером): Гроші або смерть!

Прохожий: А чи револьвер набитий?

Ярослав Гашек.

ПОДРУЖА ЗРАДА.

Невесело було в офісі детективів п. н. „Рентґен“. Бизнес не йшов, гостей ні сліду. Останнім порядним готем був один батько, який за пять корон денно казав слідити доньку. І від того часу нічого. Директор офісу сидів зажурений та знеохочений їв останній сендвіч зі солониною, що пригадував йому щедрість недовірчивого батька. Колиж звявилося, що дівчина ходить що дня до робітні одного маляра — батько на радощах зафундував директорови три фляшки коняку тай на цьому закінчив свое порученння. Пятькоронові директорові приходи з кишені богатого купця вірвалися.

Директор, пан Патошка, проковтнув останній кусок сніданку тай затопився в мовчазній задумі. Страшно хвилював його кілька самообразуючий тенор зі сусідства, що виспівував якісь пісеньки з давньої давнини. З досадом замкнув вікно та вернувся до фотелю. Так, так, сумно було в офісі детективів „Рентґен“, дуже сумно.

Директор Патошка думав над своїм „фаховим“ безробіттям і рівночасно переписував адреси. Заняття скучне тай невідповідне для директора установи. Та годі...

Нараз хтось застукав. Хвилина тишини й у кімнату вбрав якийсь відносно молодий чоловік. Елеґантний, показний, робить добре враження. Прихожий не чекає, аж попросить директор — а дріжить на всьому тілі та замітно схвильований сідає.

— Даруйте, — каже — та я дуже схвильований — і після тих слів вибухнув спазматичним плачем. — Пане, — простогнав незнакомий нещасливець — моя жінка зраджує мене. Моя власна жінка! Чи ви розумієте це? Пане, благаю в вас помочі й ради!

— Прошу, розповіджте все, що й як, — сказав спокійно директор і співчуваючо глядів на гостя.

— Я маю в Празі дві фабрики — став розповідати незнакомий. — Одну в східній, другу в західній дільниці. Далеко на периферіях. Тому я мушу що дня їздити від одної до другої фабрики.

Тепер молодий промисловець знову розплакався і минуло добрих кілька хвилин, заки вспокоївся й оповідав дальше.

— Це вічне їхдження так дуже виснажувало мене, що я стався дома гостем, увесь день не бачив я моєї жінки. Жінки... Гм, жінки! Боже, деж ті часи, коли я ще міг звати її... І так якось зложилося, що зачасом я побудував третю фабрику в третій дільниці міста, також далеко від дому. Моє їхдження від варстату праці до варстату ще більше віддалили мене від домашнього огнища. Та це вже було нестерпне, тимбільше, що я стверджив страшну дійсність.

Одного дня заключив я в полудне якийсь контракт і той документ хотів я сховати в касі. Тому то поїхав я до дому. Приїжджаю, дзвоню. Тишина. Наймичка не відчиняє. Нараз чую в сінях якісь перешіптування, якийсь шелест і вкінці за якийсь час двері відчиняються. Я зараз зрозумів. Жінка зраджує мене. Входжу в гостинну кімнату й що бачу? Моя жінка сидить у фотелі і крім неї нікого більше нема. Шукаю в спальні, купальні, контролюю вішаки... ні сліду мущини. Вкінці я не видержав і крикнув: „Деж є?!“

Жінка преспокійно питається: „Ти чого шукаєш?“ Я заволодів над собою та кажу: „Попільнички!“ За хвилину я мусів покластися до ліжка, нерви не слухали мене, я не міг освоїтися з думкою, що жінка зраджує мене. Я не міг заснути, зрештою підсвідомо чув, що хтось скривається в кімнаті. Тому я слідкував, як поводиться жінка. Вона не виявляла найменшого збентеження, ні нервовости.

Незабаром потім я знову вернувся несподівано до дому. І Боженьку! Я знову застав зачинені двері. Все таксамо, як першим разом. Стукаю. Тишина. Потім чую якийсь люкіт, якісь притищені шепоти, аж вкінці наймичка відчиняє. Я впадаю до гостинної начеб ішений. Нерви схвильовані, хочу вбити любовника моєї жінки. Шукаю, перевертаю все комоть головою — даремно. Нікого не знаходжу. Віроломна жінка так зручно зуміла уладитися — що я не міг попасти на слід влізливця. Коли я так шукав і перекидав усе в кожному куті — жінка підходить спокійно та подає мені, солодко всміхаючись — попільничку. Я не виявив їй моїх думок і моїх підозрінь, а сказав: „Дякую, я шукаю сірників“...

— І знаєте, пане директоре, як я викрив нарешті всю правду?

Молодий, зломаний на дусі незнакомий знову розплакався.

— Розповість це вам зараз мій брат, який жде внизу. Бувайте здорові, пане директоре! Я зараз пішлю його нагору, то він вам докінчить оповідання моєї трагедії. Сам не можу, занадто воно коштує мене здоровля та нервів.

Вкінці незнакомий з розпуки не міг здержати нового потока сліз, кинувся старшому від нього, поважному директорові на шию, обняв його і прожогом на прощання тай — вийшов.

Заповіджений брат довго не приходив. Минуло чверть, минуло пів години — з брата ні сліду.

—

Директор, нетерпеливий з вичікування, сягнув рукою до кишені камізольки за годинником. І нараз — катастрофа. В кишені не було годинника. Золотого годинника, який був одиноким його майном, яке мав! Саме нині хотів заставити годинник...

І директор офісу детективів пішов чимскорше до комісарства поліції...

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ВІДОЗВА

до одноміщан з Глинян, перемишлянського повіту.

Шановні Родимці! Отсею дорогою хочемо вас познакомити, що на днях ми отримали листа від Комітету Будови Українського Народного Дому у вашім місті Глиняни. Комітет звертається до нас, як до своїх братів одноміщан з просьбою матеріяльної помочі на будову Українського Народного Дому, в котрім буде міститись читальня „Просвіти", Рідна Школа, кооперативи, музично-театральні гуртки, спортові товариства української молодіжи й всі українські товариства, які репрезентують всі ділянки громадської праці. Крім того будуть міститись там і повітові установи, як молочарні, філії Просвіти та кооперативного банку.

Щоби прийти їм на поміч, ми, одноміщани з міста Ню Йорку, тою справою занялись. Вислід дотепер такий, що на руках маємо зібраних 129 долярів. Згадана сума зовсім не вистарчаюча й як на Ню Йорк, де наших одноміщан найбільше знаходиться, то замала. Тому тимчасовий комітет на своїх нарадах, котрі відбулися в гром. Мих. Бунди дня 29-го листопада, постановив ту справу ширше закроїти й через наші українські часописи оголосити її. Рівнож на тих нарадах рішено кооптувати ще одного члена комітету, а саме гр. Мих. Скибінського, а по появі в часописах цього поклику скликати загальні збори всіх громадян в Ню Йорку, котрих обовязком буде на дальше цією справою занятися.

Тому через свій часопис кличемо до вас, брати і сестри, як у Злучених Державах так і в Канаді — відгукніться на поклик наших братів у краю і зложіть не тільки від себе щиру лепту, але й підіть по українських громадянах і попросіть, щоб вони пособили також.

Уважайте, щоби з нас, одноміщан, ніодного імени не бракувало між жертводавцями. Всі жертви будуть вписані в пропамятну книгу жертводавців із заморської України, що буде переховуватись у Народнім Домі, а до того на загальнім святі-торжестві при відкриттю збудованого Народного Дому імена жертводавців будуть прочитані.

Усім відомо, яка доля-мачуха навістила нашу Західну Україну, а міжтим і наше рідне місто Глиняни, яке двічі було зруйноване. Тож коли наші брати, в такий болючий для нас час, беруться за таке велике діло як будову Українського Народного Дому, то кожному з нас повинно бути відомо, що вони своїми силами не зможуть такого великого діла доконати.

Годиться також зазначити, що площа, на котрій буде побудований Український Народний Дім, знаходиться в найкращій дільниці, в самім центрі міста поміж судом і церквою, де всі околичні селяни зіжджаються й установлюються біля площі, на котрій стоїть маленький та знищений дім. Площу під дім наші брати набули й уже мають на будову $1,120. Дім цей має стати гордістю на цілий повіт. Тому не тільки глинянські громадяни, але й усі околичні села повинні в тім ділі помогти, щоб наші брати з весною могли взятися за діло.

Дорогі брати й сестри, кличемо вас словами великого нашого учителя Івана Франка: Лупайте цю скалу!

Нехай ні жар, ні холод не спинить вас!
Зносіть і труд і спрагу і голод,
Бо вам призначено скалу сесю розбить!

У всіх справах звертайтеся на адресу:

Michael Bunda,
528 E. 6th St., New York, N. Y.

За нюйорський Комітет з Глинян:

Михайло Бунда,
Михайло Піхурко.

У лікаря в містечку.

— Я прийшов до пана дохтора, щоби пан дохтор порадили щось моїй дитині, бо жінка, не хотячи випустила її на землю.

— А щож ви покищо зробили?

— Та я дав жінці два чи три рази через плечі.

—o—

Як то діється, що ви так добре жиєте з жінкою? Чи ніколи нема між вами ріжниці думок?

— Навпаки, є! Одначе я ніколи того жінці не говорю.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

УКРАЇНСЬКА МОВА В „ІЛЮСТРОВАНІМ КУРЄРІ ЦОДЗЕННІМ".

З краківським „Курєцком" полемізувати не можна: не дозволяє на це етичний рівень тої газети, а зрештою всяка полеміка тут недоцільна, бо вона моглаб „лише" виясняти правду, на якій „Курєрковї" прецінь ніколи не залежить! Але буває там від часу до часу такий „шедевр" ігнорації і тупости, що годі його не „реєструвати". Такий останній геніяльний виступ „Курєрка" з ділянки знання української еміґрантських відносин та — фільольогії. Залишімо на боці „ревеляції" про ролю Микити Шаповала (відомо: в „Курєрку" — де пальцем тицьниш, там і „ревеляція". — Їм лекше ревеляції фабрикувати, ніж підвавельські прецлі гризти!), а зате звернемо увагу на знання редакторів „Курєрка" української мови, в якій автор передової статті „цитує" ріжні вислови й цілі речення — мабуть для кращого задокументування, що він „у курсі справи". І так Галичина — це „кобилка України"; — що ця „кобилка" має означати, Господь і п. Маріян Домбровський відає! Редакційний спеціяліст „Діла" від ребусів міркує, що це певне польську „козебку" переклав на „колибку" (не тую гуцульську, а курєрківську). а з „колибки" вийшла в друку „кобилка"... Шаповал нібито кликав на одних зборах: „...Люді любрие..." УВО діляє в одним „кутке". Під адресою Коновальця впав запит „Свідки він взявся?"... (так впевняє один „свідок" тих одних еміґрантських зборів). Українські фашисти промовляють до себе „грамодянін" (коли би було бодай „грамотянін" — то воно може натякалоб на грамоту Скаллона про винахід українського народу). Дальше читаємо там, що Шаповал питав вождів УВО: „Кто ви такіє? Котора нечистая сіла прінесла вас і керует вашим рухем?"

А на кінець така квітка: „Со временем нація созріев культурно, виделіть із себя боєвую силу і поведеть борьбу за незавісімость сорока-мілійоннаво народа". „Гей, не дивуйтесь, добрі люди" — це не є ескімоський воляпік, а мова, якою нібито — згідно з „ревеляціями" І. К. Ц. — промовляли в кімнаті, прикрашеній портретом Шевченка й мапами України, на зборах української організації, — словом: це таки українська мова! Так кажуть редактори часопису, який виходить у місті, де істнує університетська катедра української мови й де студіюють коло 600 українських студентів... Мало того: таке стоїть у газеті, якої фактичний редактор є послом із станиславівської виборчої округи!

Сміх сміхом, але — такі люди, з таким „знанням" української мови, претендують на монополь знання української проблеми й вписують десятки статтей на українські теми, які мають величезний вплив на національну політику держави! Сміх сміхом, але прецінь „Іл. Курєр Цодз." є таки справді найбільше „впливовим" часописом у Польщі!... („Діло").

Пригода мисливця.

...„як я був тамтого року в Африці, вилазить із джунглі молоденьке левеня... Я тарах із рушниці, воно вже лежить неживе. Виходить львиця — перший стріл і вона також нежива. Вкінці показується старий лев...

— Слухай, як убєш і того льва, дістанеш від мене добре поза вуха!

— Я довго прицілююся і... не трафляю!

—o—

Власник невеличкого крамику замовив товарів у гуртівника. Замість товарів прийшла телеграма: „Не вишлемо товарів, поки не заплатите останні посилки".

„Відкликаю замовлення, так довго не можу ждати!" — була телеграфічна відповідь крамаря.

—o—

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

АЛЕНТАВН, ПА.

Листопадове Свято.

Алентавнська українська громада звеличала день 1. Листопада святом, котре відбулося старанням тутешньої української православної парохії в злуці з усіми місцевими товариствами та брацтвами.

Святочна програма була багата. В церкві по Службі Божій була відправлена панахида за вбитих українських героїв. Панахиду відправлено при могилі, яка була виставлена серед церкви. На могилі був напис: „Слава Борцям за Волю України".

Церква була переповнена як місцевим, так околичним народом. По Службі Божій о. парох Середа сказав про вагу тієї памятної хвилі, коли по сотках літ тяжкої неволі галицький український нарід осягнув свободу на своїй рідній землі. Далі о. Середа говорив про ту велику жертву, яку зложила Галицька Армія на жертвеннику своєї вітчини.

У вечері того самого дня відбувся концерт, уряджений старанням місцевого співацького товариства ім. Лисенка під умілою дириґентурою свого вчителя, Дан. Стецика. Хор виступав три рази з дібраними піснями до того свята. Хор вивязався дуже гарно зі свого завдання. Кожда пісня була нагороджена щирими оплесками всіх присутних. Дуже милу несподіванку зробили зібраній на галі публиці дві солістки, що належать до хору: Анна Кашиць і Марія Камінська. Перша відспівала „Місяцю ясний" і „Краю рідний" та англійську пісню, а друга відспівала: „Веснянку" і „Ой кряче, кряче та чорненький ворон". Обі солістки чарували своїм голосом присутних, а оплескам не було кінця. Та найбільше враження зробив на публику діточий шкільний хор. Співали осібно старші діти, а осібно маленькі. Пісні були переплітані деклямаціями. Діти були дуже добре підготовлені своїм учителем, тому всі пісні стрілецькі, а було їх досить багато, відспівали дуже гарно. Деклямації були віддані з гарною вимовою й такими відповідними руками, що малося враження, що це діти не виховані в Америці, але в рідним краю.

З великим чуттям віддеклямувала „Розмову трох хрестів" Анна Фариняк, за що зістала нагороджена щирими оплесками. Святочні промови були виголошені: д-ром Вол. Галаном, бувшим старшиною Січової Армії, і п. Мих. Дармограєм, капітаном Амер. Армії. Промови були добре обдумані і достосовані до святочної хвилі. Оба бесідники стреміли в своїх промовах вказати зібраному народові, що жертви, принесені українськими стрільцями в обороні своєї землі, не можуть бути даремні, та що теперішня українська ґенерація має дальше будувати на тім фундаменті, який збудували ті герої, котрі полягли в могилах за волю живучих Українців, і довести до здійснення того, чого бажали герої, а саме: здобути свою українську державу.

На концерті заряджена була збірка на українських інвалідів, яка принесла по відтрученню коштів, получених з концертом, чистого доходу $87, які вислано через Обеднання.

Алентавнська українська громада, перейшовши церковну боротьбу й маючи в себе спокій, відродилась як під церковним так і під народним оглядом та працює всіми силами для скріплення українського життя в себе та в околиці.

Один з комітетових свята.

Барбер (до гостя, якому продав воду на поріст волосся): Перепрошую, а чи пан грають у білярд?

Гість: Чому ви це питаєтеся?

Барбер: Коли граєте, то як будете натирати собі тією водою волосся, мусите добре вимити руки, щоби потім більярдові кулі не заросли волоссям!

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН І ДОРОГОЦІННОСТИ З МІСТА ОПАР. (23)

Тарзан почув страшний крик мущин і жінки, що долетів до нього з великої салі. Тарзан здивовано поступив кілька кроків уперед і ввійшов до салі. Тут він побачив на другій стороні салі кілька потвормущин, що в страху притаїлися біля стіни, а посеред салі величезного льва, що, розмахуючи гордо хвостом, підходив до жертвенника, на якому лежала людина. Лев готувався скочити на свою жертву.

—o—

Тарзан стиснув міцніше свою списа і відважно рушив до жертвенника. Тут він загородив дорогу львові. Лев відступив кілька кроків з несподіванки, але негайно приготовився до нападу на непрошеного оборонця. Тарзан також уже був готовий до бою. Вепер ще не міг зрозуміти, що робиться навколо. Він не бачив постаті й лиця свого оборонця, а лише бачив могутню його руку, що тримала підняту вгору списа.

—o—

Лев зі страшною лютtю заревів і кинувся на свого противника. Тарзан утопив з усього розмаху свою списа в бік звіря. Лев піднявся на задні лаби й похитнувся. Тарзан, вибравши відповідну хвилю, кинувся на звіря й лівою рукою охопив льва за шию, тримаючись міцно за гриву, а правою кілька разів устромив ніж під передню лопатку звіря. Поранений лев прочався на всі лади, щоб вирватися, але не міг скинути з себе напасника.

—o—

Нарешті ніж Тарзана натрапив на серце звіря й розпанахав його. Важко повалився мертвий звір на камінну підлогу, а Тарзан наступив на нього ногою, підніс своє лице догори й вигикнув свій крик перемоги. Той крик був такий страшний, що від нього мороз пішов по жилах потвор-людей і вони з жаху подалися назад. Жрекиня Ля очуняла від крику й пізнала Тарзана, а у Вепера завмерло зі страху серце.

—o—